

**ZÁPIS ZE ZASEDÁNÍ RADY VLÁDY ČR PRO LIDSKÁ PRÁVA
konaného dne 21. února 2008**

Přítomni:

Členové Rady:

Jaroslav Daněk (MO), Jaroslav Salivar (MV), Igor Němec (ÚOOÚ), Petra Burčíková, Michaela Freiová, Hynek Kalvoda, Jan Kratochvíl, Oldřich Kužílek, Daniela Světlíková, Anna Šabatová

Stálí zástupci:

Dana Římanová (MS), Lucie Svěženová (MS), Petr Hanuš (MPSV), Michal Nádvorník (MK), Gabriela Dlouhá (MZV), Věra Pelíšková (MMR), Božena Konvalinková (MO)

Omluveni:

Jindřich Kitzberger (MŠMT), František Korbel (MS), Marián Hošek (MPSV), Marek Šnajdr, František Mikeš (MK), Tomáš Pojar (MZV), Miroslav Kalous (MMR), Pavla Burdová-Hradečná, Jiří Matolín, Pavel Šturma

Hosté:

Džamila Stehlíková, Jiří Hromada, Ladislav Zamboj, Pavel Čížinský, David Kotris (MZ), Iva Truellová (MZ), Jiří Pilař (MŠMT), Jiří Chytil (MŠMT), Veronika Bílková (ad hoc zástupkyně Pavla Šturmy),

Sekretariát Rady:

Lucie Otáhalová (tajemnice Rady), Jana Kolářková, Eva Červinková

Přítomno bylo 10 stálých členů a členek Rady, 7 stálých zástupců a zástupkyň (z toho 6 s právem hlasovat); celkem tedy bylo přítomno 16 osob s hlasovacím právem (včetně předsedy Rady).¹ Rada byla usnášeníschopná.

Zasedání řídil předseda Rady Jan Litomiský. Uvítal a představil novou pracovníci sekretariátu Mgr. Janu Kolářkovou, tajemnici Výboru proti mučení, Výboru pro lidská práva a biomedicínu, a Výboru pro hospodářská, kulturní a sociální práva.

Tajemnice Rady Lucie Otáhalová potvrdila usnášeníschopnost, počet členů Rady a stálých zástupců: 16 osob.

Omluva nepřítomnosti ministryně Stehlíkové z důvodu nemoci. Program se nemění, pouze hlasování o bodu č. 4 (povinná registrace dětí u praktického lékaře) se na žádost ministryně odkládá do příštího jednání.

¹ Počet osob s hlasovacím právem se v průběhu jednání měnil, Rada byla nicméně po celou dobu jednání usnášeníschopná.

Navržený program byl schválen (hlasování 15-0-0)² beze změn v následujícím pořadí:

1. Podnět Výboru pro práva dítěte k právní úpravě řízení o popření otcovství podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů – návrh na systémové změny
2. Návrh ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny ke zřízení Výboru pro otázky sexuálních menšin Rady vlády ČR pro lidská práva
3. Podnět Výboru pro lidská práva a biomedicínu k systémovému řešení zajištění dostupnosti právní pomoci
4. Podnět ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny ve věci povinné registrace dětí u praktického lékaře pro děti a dorost

1. Podnět Výboru pro práva dítěte k právní úpravě řízení o popření otcovství podle zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů – návrh na systémové změny

Podnět uvedla Eva Červinková, tajemnice Výboru pro práva dítěte. Návrh podnětu byl projednán s odborníky na rodinné právo: s prof. Hrušákovou, Radvanovou a Králíčkovou, které s navrhovaným prodloužením popěrné lhůty vyslovily souhlas. Podnět odkazuje na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva a snaží se prodloužením popěrné lhůty uvést do souladu naši právní úpravu s judikaturou Evropského soudu. Tato popěrná lhůta byla navržena s přihlédnutím k zahraničním právním úpravám tak, aby nedošlo k porušení zájmu dítěte a zároveň byla zachována subjektivní práva všech účastníků těchto statutových poměrů. Druhý bod podnětu reaguje na situaci, která nastala od 1. ledna 2008, kdy nabyla účinnosti novela cizineckého zákona, která nově upravila podmínky pro získání trvalého pobytu pro rodinné příslušníky občanů EU a zavedla možnost zrušit nebo odejmout trvalý pobyt v případě účelového jednání, které bylo učiněno právě na základě souhlasného prohlášení otcovství k dítěti. Dne 13. února se konala k tomuto podnětu schůzka se zástupci resortu Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva práce a sociálních věcí, kteří v podnětu uplatnili zásadní připomínky a zástupci obou resortů s navrženým zněním podnětu vyslovili souhlas.

Anna Šabatová uvedla, že se neztotožňuje s žádným z těchto dvou návrhů. Tříletá popěrná lhůta je příliš dlouhá. Namítla, že pokud někdo funguje jako otec tři roky, může vzniknout třetí „faktický vztah, který by neměl být nabourán právě v rámci ochrany dítěte, aby mělo otce. U druhého návrhu považuje za velmi nešťastný případ, kdy státní zástupce musí dávat návrh na popření otcovství na podnět cizinecké policie. Stávající úprava je dostatečná a neměla by se nejvyššímu státnímu zástupci ukládat povinnost na podnět cizinecké policie, takový podnět dávat.

Dana Římanová uvedla, že MS nevyslovalo celkový souhlas s novelou zákona o rodině, neboť MS není tím orgánem, který zákon o rodině novelizuje. V případě druhého bodu, tříleté lhůty

² Oldřich Kužílek se dostavil na jednání Rady v jejím průběhu.

popření otcovství, se připojuje k názoru A. Šabatové. Navrhuje vrátit znovu do projednání výboru i proto, že už při projednávání toho rozporu upozornili, že připravují nový občanský kodex, jehož součástí bude nová úprava rodinného práva.

L. Svěženová informovala o existenci úpravy v § 62 a 62a zákona o rodině. Dále informovala o existenci pokynu nejvyššího státního zástupce, kde je činnosti státního zástupce v případech popírání otcovství podrobně rozebrána.

Jaroslav Salivar se vyjádřil ke druhé části a připojil se k nesouhlasu s úkolem pro ministra vnitra připravit novelizaci cizineckého zákona zejména z toho důvodu, že § 159, odst. 3 cizineckého zákona předávání údajů umožňuje. Novela by z tohoto pohledu byla nadbytečná.

Jan Kratochvíl poukázal na případ z roku 2006 proti Slovensku. Slovensko tehdy mělo stejné znění zákona o rodině jako my. V tomto případě šlo o třetí domněnku, kdy otec je určen na základě rozhodnutí soudu a kdy se to u nás považuje za věc rozsouzenou a v podstatě není žádná možnost, jak to změnit, ani státní zástupce nemůže.

Jaroslav Daněk se přiklání se k tomu, aby v našem právním řádu existovala možnost (sice fakticky existuje, ale otázkou je, jak je využívána) popřít původní prohlášení u otců, kteří se dozví, že nejsou otcem dítěte, třeba v sedmi, deseti letech dítěte. Navrhl vrátit podnět k dopracování.

Eva Červinková reagovala v tom smyslu, že prodloužení popěrné lhůty ze šesti měsíců na tři roky je reakcí i na praxi Nejvyššího státního zastupitelství, které v podstatě neumožňuje podávat návrhy soudu na zahájení řízení o popření otcovství v případech, kdy je otec uveden matkou v omyl, že je otcem dítěte. Státní zastupitelství většinou návrh na zahájení řízení nepodává, protože zohledňuje hlavně ekonomickou stránku, že pokud existuje matrikový platící otec a není zde jiný náhradní biologický otec, řízení se nezahájí. Ohledně úpravy cizineckého zákona týkající se předávání údajů uvedla, že cizinecký zákon to umožňuje, ale povinnost cizinecké policie není v cizineckém zákoně výslovně stanovena, jde pouze o fakultativní možnost. Bylo by dobré, kdyby cizinecká policie měla přesně upraven postup, že musí Nejvyššímu státnímu zastupitelství údaje předat, protože i v § 158 cizineckého zákona je přehled údajů, které policie v informačních systémech eviduje a nikde tam nejsou údaje o odnětí trvalého pobytu z důvodů účelového jednání cizinců, takže by to nebylo monitorováno.

Hlasování o návrhu vrátit podnět výboru k dopracování. (14-0-1-).

2. Návrh ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny ke zřízení Výboru pro otázky sexuálních menšin Rady vlády ČR pro lidská práva

Lucie Otáhalová připomenula, že diskuse na minulém zasedání Rady sklouzávala k jiným návrhům a týkala se víceméně práv žen, práv náboženských svobod, spíše než toho, čeho se měla týkat, tzn. návrhu zřízení Výboru pro otázky sexuálních menšin. K výhradám týkajícím se velkého množství výborů, bujení administrativy a nemožnosti ministerstev zajistit chod dalšího výboru uvedla, že členskou základnu by tvořili členové již existující Pracovní skupiny pro otázky sexuálních menšin, která již byla vytvořena v rámci Evropského roku rovných příležitostí, a která zpracovala analýzu situace LGBT menšiny v ČR. V této skupině jsou již zastoupena některá ministerstva. Zřízení Výboru je plně v souladu s posláním Rady.

Jiří Hromada, poradce ministryně D. Stehlíkové, dlouholetý aktivista gay a lesbického hnutí, vystoupil s žádostí o podporu návrhu ministryně ke zřízení výboru, aby došlo k institucionální ochraně před diskriminací na základě sexuální orientace. Absenci ze strany státní správy a personální zajištění by mohla plynule převzít skupina, která celý rok aktivně pracovala. Agenda výboru by mohla úspěšně mapovat dopady dosažených právních norem v praxi (registrované partnerství, zákaz diskriminace na základě sexuální orientace v zaměstnání, snad brzy přijatý antidiskriminační zákon, poukazování na útoky v praxi v souvislosti s nárůstem rasismu, nacionalismu, homofobie). Je potřeba, aby paní ministryně předjedнала a prosadila podmínky ve vládě pro tento návrh na Výbor, aby nedošlo k negativním diskusím, vedoucím až k rozpadu koalice (jak zaznělo v diskusi na minulém zasedání Rady vlády). Zdůraznil, že nejde o snahu tuto minoritu prosadit do výjimečného postavení a získat nějaké výhody.

Jan Litomiský předeslal, že osobně trvá na svém původním stanovisku, které řekl již posledně, že považuje lidská práva za univerzální a zároveň individuální, týkající se každého jednotlivého člověka a v podstatě jde vždy o občanská práva a o sociální práva. Nepovažuje za vhodné, aby se činnost Rady rozměňovala tím, že se budou zakládat stále nové výbory, které se budou zabývat nějakou speciální skupinou lidí, která by eventuelně mohla být diskriminována. U ministrů ve vládě k rozporu dojde a tento návrh bude ve vládě zamítnut (jak již předem zjišťoval u některých ministrů) a Rada si tak vytvoří negativní stanovisko u značné části vlády. J. Litomiský bude hlasovat proti návrhu, ale pokud ho Rada schválí, předloží ho prostřednictvím ministryně vlády.

Anna Šabatová se vyjádřila v tom smyslu, že jde o to, aby skutečně existoval nějaký nástroj diskuse o této problematice a o právech gay a lesbické menšiny, a že to žádný ze zaběhnutých výborů neumožňuje. Zdá se jí hodně důležité, aby existovalo místo, kde se tato tematika diskutuje a aby existovala možnost dávat návrhy do Rady vlády. Proto se rozhodla, že návrh podpoří. Jde o procedurální zajištění toho, aby se tato tematika prostřednictvím výboru mohla do Rady vlády dostat a byla dále diskutována. Romové mají dokonce Radu, GLBT jsou menšina, která v podstatě ze všech systémů vypadla. Téma sexuální orientace není kde diskutovat a je potřeba nástroj a platformu k řešení najít.

Petra Burčíková uvedla, že tato Rada, i když je Radou pro lidská práva, by měla ctít lidskoprávní principy. GLBT menšina je do určité míry v celé společnosti marginalizovaná a prostor pro to, aby diskutovala tyto otázky, tu není. Proto si myslí, že je povinností Rady postavit se k tomuto problému čelem a snažit se ho řešit a přijetí návrhu může být jedním z prvních kroků.

Michaela Freiová má pochybnost, zda ten krok je vhodný v momentě, kdy ještě není projednaný antidiskriminační zákon a kdy nevíme, jaká problematika z něho vznikne. Dále upozornila na fakt, že diskriminace z náboženských důvodů nijak zmapovaná není. Nechce tím žádat o zřízení nového výboru, ale myslí si, že cesta zřizování příliš specializovaných výborů není ta pravá.

Hynek Kalvoda podpořil návrh ke zřízení výboru nejen z důvodů, které již zazněly, ale také proto, že by bylo vhodné umožnit i této minoritě řešit některé své problematické věci související např. se společenským postavením nebo možná někdy s nerovným přístupem k této menšině. Uvedl příklad z praxe Asociace občanských poraden z projektu zaměřeného na monitoring diskriminace, kdy došlo k diskriminaci z důvodu sexuální orientace (propuštění

ze zaměstnání ve zkušební lhůtě na základě tohoto zjištění). Proto podporuje zřízení Výboru pro sexuální menšiny, aby mohl systémově tyto věci řešit.

Jiří Hromada diskusi uzavřel s tím, že si myslí, že právě takovýto výbor dodá prestiže problematice, které se již nyní věnuje pracovní skupina, že bude přijímána se větší vážností. Domnívá se, že jestliže je tu Rada pro národnostní menšiny, vládní Výbor pro tělesně postižené, absentuje zde platforma pro gay a lesbickou minoritu, která by si ten Výbor zasloužila. K úvaze dodal, že všechny tyto Rady, které řeší své subjektivní problémy, propojuje jedna věc: i ten Rom, i ten tělesně postižený, i ta národnostní menšina, mohou patřit k sexuální menšině.

Hlasování pro návrh usnesení. (9-4-3) Návrh byl přijat.

3. Podnět Výboru pro lidská práva a biomedicínu k systémovému řešení zajištění dostupnosti právní pomoci

hosté: Ladislav Zamboj (člen Výboru pro lidská práva a biomedicínu, Poradna pro občanství, občanská a lidská práva), Mgr. Pavel Čížinský (Poradna pro občanství, občanská a lidská práva)

Pavel Čížinský uvedl podnět, který se týká přístupu ke spravedlnosti, tedy problematiky, ve které jde o lidi, kteří si z různých, zejména finančních, ale i jiných důvodů, nejsou schopni koupit právní služby na běžném trhu právních služeb, zejména u advokátů. Tato oblast je v ČR dlouhá léta zanedbávána, z mnoha stran je konstatována nefunkčnost současné úpravy. Bylo by záhodno provést celkové lepší celkové základní nastavení systému. V českém systému, kde je přidělování právní pomoci zatím v kompetenci soudu, chybí nízkoprahový mechanismus prvního právního poradenství těch lidí, kteří mají nějaký problém a ještě nevědí, zdali je to problém právní, zda-li se s tím má chodit k soudu, apod. Ještě horší je situace i lidí, kteří jsou nemocní nebo jsou u nich jiné kulturní, sociální nebo psychologické handicapy při jejich uplatňování práv. Mezi principy, na kterých návrh stojí, jsou např. *dobrovolnost poskytovatelů*, tzn. v maximální míře uplatnit to, že právní pomoc poskytuje jen ten advokát, který má o to zájem a ustanovování advokátů proti jejich vůli by mělo být výjimkou. *Transparentnost finančních toků* i rozhodování o poskytovatelích. V současné době stát neví, kolik vydává peněz, jaké jsou počty lidí, kterým ustanovuje advokáty. Dalším důležitým principem je *sledování kvality*.

Dana Římanová uvedla, že MS nemá s tímto podnětem problém. Problematické by bylo pouze případné dvojí uložení úkolu ministerstvu spravedlnosti. V plánu práce vlády je zařazen návrh tohoto zákona, MS už na něm pracuje. Složitost je v jedné věci, a to ve financování. Variant řečeného je mnohem více. D. Římanová požádala, zda by se Rada vlády spokojila s tím, že pan ministr tento úkol zpracovává a bude zpracovávat. MS má zpracovat a vládě předložit do 31. 12. 2008 tento návrh zákona.

Jaroslav Daněk navrhl, aby Rada schválila podnět a požádala svého předsedu, aby věc projednal s příslušným ministrem a informoval Radu, jak projednávání dopadlo. Sekretariát Rady bude připomínkovým místem a může zohlednit podněty i v připomínkovém řízení.

Anna Šabatová navrhla, zda by nemohli být v pracovní skupině ministerstva zástupci občanských sdružení a působit tam na konečnou podobu návrhu zákona.

Dana Římanová reagovala, že mají sestavenou pracovní skupinu. Samozřejmě se nebrání, aby dostali doporučení dalších osob. Prozatím jsou členy Asociace občanských poraden, Poradnu pro občanství a občanská lidská práva, zástupci právnických fakult.

Ladislav Zamboj konstatoval, že výbor byl v kontaktu s MS, kde se mluvilo o vytvoření pracovní skupiny na podzim 2007. I když za Výbor jsou členy pracovní skupiny, podle jeho informací nebyli přizváni ani jednou, není tedy jisté, zda ta pracovní skupina zahájila svoji činnost.

Jan Kratochvíl přednesl své pozměňovací návrhy týkající se způsobu sjednávání smluv s poskytovateli právní pomoci, které by mělo být transparentním nediskriminačním způsobem a zdůraznění kvality služeb. P. Čížinský vyjádřil souhlas s těmito pozměňovacími návrhy. Hlasování o pozměňovacích návrzích J. Kratochvíla, které předložil písemně (10-0-5) – přijaty.

Rada hlasovala o pozměňovacím návrhu, týkajícím se změny usnesení Rady. Rada 1) schvaluje podnět Výboru pro lidská práva a biomedicínu; 2) žádá předsedu Rady, aby ve věci přípravy právní úpravy zajištění právní pomoci spolupracoval s ministrem spravedlnosti a přitom uplatnil návrhy v podnětu obsažené, a aby o výsledku této spolupráce informoval Radu do příštího zasedání Rady. Hlasování k takto navrhovanému usnesení Rady (15-0-0). Podnět byl přijat ve znění přijatých pozměňovacích návrhů.

4. Podnět ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny ve věci povinné registrace dětí u praktického lékaře pro děti a dorost

Jan Litomiský uvedl, že paní ministryně z důvodu nemoci nemohla podnět osobně představit, ale bylo by vhodné jej na tomto zasedání alespoň prodiskutovat.

Podnět stručně uvedla Eva Červinková, tajemnice Výboru pro práva dítěte. Ministryně se účastní jednání tohoto Výboru, který se na svém zasedání problematikou registrace dětí u praktického lékaře pro děti a dorost opakovaně zabýval. Členové Výboru i ministryně Stehlíková se shodli na tom, že tento stav, kdy není v zákoně stanovena povinnost registrace dětí u lékaře je nevyhovující, protože děti, které se nachází mimo systém těchto zdravotnických služeb mohou být významně ohrožené zanedbáváním základních potřeb v jakékoliv formě. Tento podnět bude znamenat posílení nebo motivování rodičovské zodpovědnosti za zdraví dětí a splnění závazků vyplývajících pro ČR z Úmluvy o právech dítěte, která stanoví, že každý stát, by měl garantovat zdraví a právo dětí na zdravotní péči. V podnětu se navrhuje zakotvit povinnou registraci dětí u praktického lékaře pro děti a dorost včetně vzájemné spolupráce mezi orgány sociální právní ochrany dětí a lékaři, a dále se navrhuje zavést systém sankcí v případě nesplnění povinnosti registrace či neplnění preventivních prohlídek dětí u lékaře, a to buď neudělením či odnětím porodného či odnětím nebo snížením rodičovských dávek.

Anna Šabatová vystoupila v tom smyslu, že podnět navrhuje klasické represivní ustanovení, které nepovede k cíli, tedy k ochraně dítěte. Je přesvědčena, že v podmínkách liberálního státu je potřeba motivovat rodiče, aby využívali možností preventivního léčebného systému, nikoliv trestat.

David Kotris (MZdr.) představil stanovisko Ministerstva zdravotnictví, které souhlasí s argumenty paní ministryně, ale nesouhlasí s cílem. Bohužel, je to špatně, některé děti jsou

mimo systém zdravotní péče, některé nechodí na pravidelné preventivní prohlídky, vyhýbají se systému povinného očkování. Co se týče odkazů na článek 24 Úmluvy o právech dítěte, uvedl, že naopak článek 5, stanoví, že stát nesmí zasahovat do odpovědnosti práv a povinností rodiče. Konec konců to samé říká naše Listina základních práv a svobod článek 32 - výchova a péče o dítě jsou právem rodičů.

I. Truellová uvedla, že MZdr. si je vědomo problémů, které existují a chápe podnět jako snahu nalézt řešení, ale domnívají se, že navržené řešení není ideální a mělo by se zpřesnit. Dále uvedla, že se bude připravovat Národní strategie prevence násilí na dětech, kdy MZdr. může nabídnout spolupráci nejen při přípravě legislativních opatření, ale i na úrovni metodických opatření nebo iniciovat jednání se zdravotními pojišťovnami, jak zlepšit systém, aby lépe fungoval.

V diskusi dále zazněla řada návrhů, jak podnět uchopit – například vytvořením ad hoc pracovní skupiny, která bude multidisciplinární a zohlední i zvláštní skupiny dětí, typicky děti cizinců. Podnětem by se mohl případně znovu zabývat Výbor pro práva dítěte, a to i ve spolupráci s jiným výborem Rady.

V Praze dne 2.dubna 2008

Zapsala: Andrea Šenkyříková, Mgr. Lucie Otáhalová

Schválil: Ing. Jan Litomiský

Zasláno všem členům Rady a hostům.